

Nr 20.*Andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande över motion om åtgärder för kafferansoneringens avskaffande.*

I en inom andra kammaren väckt motion nr 336 har fru *Boman* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för kafferansoneringens snara avskaffande och dess ersättande under kalenderåret 1950 med ett system som i motionen skisserats.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från livsmedelskommissionen, som anfört bl. a.:

Det system, som motionären föreslagit, är i och för sig icke någon nyhet. Systemet har sedan lång tid tillbaka tillämpats i Finland. Kommissionen har tidigare noggrant undersökt förutsättningarna att genomföra ett liknande system i Sverige såsom en övergångsform till en fullständigt fri handel med kaffe. Efter en studieresa till Finland under hösten 1949 utarbetades inom konsumtionsavdelningen ett förslag till systemets genomförande. Vid samma tidpunkt genomfördes emellertid devalveringen av den svenska kronan, vilket ledde till ett ökat importpris på kaffe. På grund av en väsentlig försämring av kaffeskörden i Brasilien och en fortgående ökning av efterfrågan på kaffe på världsmarknaden, bl. a. i USA, inträdde under vinterns lopp ytterligare mycket kraftiga prisstegringar på kaffe. Dessa omständigheter ledde för Sveriges del till en minskad kaffeimport med därav föranledd sänkning av kafferansonen. I detta läge ansåg kommissionen det varken lämpligt eller möjligt att genomföra ett rabatteringsystem, vilket enligt kommissionens mening endast borde genomföras såsom en relativt kortvarig övergångsform till fullständigt fri försäljning. De inträdda förändringarna av världsmarknadsläget beträffande kaffe ha emellertid lett till att avvecklingen av kafferansoneringen tills vidare måst uppskjutas.

De i motionen gjorda beräkningarna av totalkonsumtionen av kaffe samt av den tilläggsskatt, som borde läggas på det orabatterade kaffet, äro icke realistiska. Den nuvarande ransonen, inklusive förbrukningen på näringsställen o. d., motsvarar en årskonsumtion av ca 24 000 ton. Det är givetvis omöjligt att på förhand ange försäljningens storlek, om konsumenterna tillhandahölles rabatterat kaffe till oförändrat pris och till en kvantitet, motsvarande nuvarande ranson, samtidigt som man medgäve fri försäljning av kaffe till ett relativt högt pris. Avgörande för bedömande av storleken av den orabatterade försäljningen blir givetvis det pris, som skulle komma att åsät-

tas detta kaffe. Ett pris av 15 kronor per kilogram, som motionären ifrågasatt, torde icke vara tillräckligt återhållande för att hålla den totala konsumtionen nere vid beräknade 35 000 ton. Landets konsumtion av kaffe under år 1946, då försäljningen var helt fri, uppgick till ca 50 000 ton orostad vara. De beräkningar, som gjordes hösten 1949 av kommissionen och som grundade sig på att man skulle tillhandahålla ett rabatterat kaffe till en kvantitet motsvarande den då utgående ransonen, vilken låg ca 40 procent högre än nuvarande ranson, samt därjämte medgiva fri försäljning av kaffe till ett pris av 10—15 kronor per kilogram, ledde till att man måste räkna med en total försäljning av drygt 40 000 ton per år. Om man skulle vilja hålla den totala konsumtionen nere vid 35 000 ton, torde man nödgas sätta ett väsentligt högre pris än 15 kronor per kilogram för det fria kaffet. Sannolikt skulle priset då komma upp i 20 à 25 kronor. Nödvändigheten av att hålla ett så högt pris på det fria kaffet gör givetvis tanken på ett system av här ifrågavarande slag betydligt mindre tilltalande.

Utsikterna att kunna öka kaffeimporten utöver den nuvarande årskonsumtionen äro i dagens läge ytterst ringa. Allvarliga ansträngningar ha gjorts för att öka den svenska exporten till Brasilien, varifrån den ojämförligt största delen av vårt kaffe importeras. En viss förbättring i betalningsförhållandena till Brasilien har väl inträtt genom den ökade exporten, men denna förbättring har helt utnyttjats för täckande av det nuvarande importbehovet. Att ytterligare pressa exporten till Brasilien uppåt synes i dagens läge vara svårt. Om det internationella försörjningsläget beträffande kaffe framdeles skulle ljusna och en mera betydande ökning av kaffeimporten därigenom skulle möjliggöras, torde frågan kunna upptagas till förnyat övervägande. I nuvarande läge anser sig kommissionen icke kunna tillstyrka motionen.

Utskottet. Inom utskottet råder enighet om att ransoneringen av kaffe bör slopas så snart förutsättningar härför föreligga och att den nuvarande subventioneringen icke bör kvarstå längre än som är absolut nödvändigt.

Motionären föreslår, att kafferansoneringen upphäves och ersättes med ett rabatteringsystem, enligt vilket på det orabatterade kaffet skulle läggas en så stor skatt, att skatteintäkterna därav skulle beräknas täcka det belopp som åtgår för rabatteringen. Med det pris av ungefär 15 kronor per kg, som motionären föreslår, skulle emellertid konsumtionen enligt livsmedelskommissionens beräkningar bliva avsevärt högre än den, som motionären kalkylerat med. För att kunna begränsa konsumtionen till den i motionen förutsatta nivån, ca 35 000 ton, skulle man sannolikt behöva fastställa ett pris av 20 à 25 kronor för det fria kaffet. Emellertid torde möjligheterna att öka importen av kaffe utöver den årsförbrukning, som motsvarar den nuvarande ransonen, 24 000 à 25 000 ton, f. n. vara ytterst små, varför motionärens förslag synes ogenomförbart, såvida man icke vill förordna, att den

rabatterade kvantiteten sättes lägre än den nuvarande tilldelningen, vilket utskottet anser absolut uteslutet.

Utskottet får alltså hemställa,

att motion II: 336 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 mars 1950.

På utskottets vägnar:

PATRIK SVENSSON.

Närvarande: herrar Svensson i Alingsås, Gustafson i Göteborg, Nordkvist, Ekdahl*, Pettersson i Ersbacken, fröken Öberg, herr Bladh, fröken Ager*, herrar Hansson i Skegrie, Brandt*, Wedén, Johansson i Kalmar*, fru Svedberg*, herrar Nilsson i Svalöv*, Kärrlander, fröken Vinge, herrar Adolfs-son*, Bengtsson och Braconier.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar Nilsson i Svalöv och Braconier, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort erhålla följande lydelse:

Utskottet vill livligt understryka den uppfattningen, att ett regleringssystem icke bör bibehållas längre än som är absolut nödvändigt med hänsyn till den bristande balansen mellan varutillgång och efterfrågan. Enighet torde sålunda råda om att ransoneringen av kaffe bör slopas så snart förutsättningarna härför föreligga. I nuvarande läge torde det icke vara möjligt att medgiva helt fri försäljning av kaffe. En anledning härtill är enligt utskottets mening att ett sådant frisläppande av kaffet skulle — med hänsyn till den förda lönestabiliseringspolitiken och dess beroende av levnadskostnadsindexets höjd — kräva en alltför stark ökning av det för subventionerna behövliga statsanslaget.

Det av motionären ifrågasatta systemet med rabattering av viss kaffe-mängd motsvarande den nuvarande ransonen och i övrigt fri försäljning till ett genom beskattning åstadkommet högre pris anser utskottet vara en lämplig övergångsarrangering till en fullständigt fri handel med kaffe. I motsats till livsmedelskommissionen anser utskottet att systemet bör genomföras

redan nu. Såsom motionären framhållit skulle därmed vissa påtagliga fördelar vinnas. Den sista livsmedelsransoneringen skulle försvinna och därmed en hel del improduktivt arbete för såväl myndigheterna som handeln. Svarta-börs-handeln, som för närvarande synes livligt florera, skulle sannolikt praktiskt taget försvinna. Visserligen skulle vissa anspråk komma att ställas på valutareserven — i den mån en exportökning icke kan åstadkommas. Mot bakgrunden bl. a. av att staten erhåller ett avsevärt inkomstillskott torde emellertid detta förhållande icke böra tillmätas alltför stor betydelse.

Livsmedelskommissionen räknar med att det skulle krävas ett pris av 20 à 25 kronor per kilogram för att konsumtionen icke skulle stiga alltför mycket. Enligt utskottets mening behöver priset icke nödvändigtvis sättas så högt. Det förefaller utskottet som om det av motionären ifrågasatta skattebeloppet å 5 kronor per kilogram, vilket skulle motsvara ett ungefärligt utförsäljningspris av 15 kronor per kilogram, är väl avvägt.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, med bifall till den i motion nr 336 gjorda hemställan, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för kafferansoneringens snara avskaffande och dess ersättande under kalenderåret 1950 med ett rabatteringsystem sådant som i motionen skisserats.
